

Indholdsfortegnelse

<u>Målsætninger</u>	1/27
<u>Erhverv og beskæftigelse</u>	2/27
<u>Boliger</u>	7/27
<u>Sociale forhold</u>	10/27
<u>Kultur og fritid</u>	13/27
<u>Status og handlinger</u>	13/27
<u>Undervisning og pasning</u>	16/27
.....	17/27
<u>Kulturarv</u>	18/27
<u>Bevaring af kulturarven</u>	18/27
.....	18/27
<u>Transport</u>	20/27
<u>Målsætninger</u>	20/27
<u>Forsyning og affald</u>	23/27
.....	25/27
<u>Natur og miljø</u>	26/27
.....	26/27

Målsætninger

Kommuneplanen er en samlet overordnet plan for kommunens udvikling. Derfor rummer kommuneplanen alle de overordnede målsætninger, der har betydning for udviklingen på de områder som kommunen har ansvar for.

På de følgende sider er der redegjort for målsætningerne på de enkelte områder samt givet en status for udviklingen og de handlingsplaner der gælder på de enkelte områder. Kommuneplanen behandler kun de helt overordnede målsætninger. For en mere detaljeret sektorplanlægning må man søge oplysninger hos de ansvarlige forvaltninger.

Mineralefterforskning

1. skoledag

Erhverv og beskæftigelse

Hele det grønlandske samfund står over for nye prioriteringer inden for erhvervsudviklingen – det gælder især Sydgrønland hvor prioriteringerne går mod udvikling af fiskeriet og tilhørende eksportindustri, fødevarerindustri og landbrugsproduktion til hjemme–mar–kedet, turisme samt udvikle potentialer inden for råstofområdet.

En af de væsentligste opgaver for kommunen er at få overblik over de hindringer og problemer der er for at skabe en god erhvervsudvikling og finde løsninger herpå. En afgørende forudsætningen for kommunen er et samarbejde baseret på åbenhed såvel politisk som administrativt, for at sikre borgernes og erhvervslivets engagement og medansvar.

Fangst og kystnært fiskeri ud til 3 sømil grænsen vil fortsat have stor erhvervsmæssig betydning, men særligt vil der være gode muligheder for udvikling og vækst inden for det udenskærs fiskeri ud til 200 sømil grænsen, med tanke på torsk, rødfisk og de pelagiske arter. Kommune Kujalleq anser således et eksportorienteret højsøfiskeri, med landings–pligt til landanlæg og stor beskæftigelsesmæssig effekt, som et bærende erhverv for kommunen.

Fødevarerområdet og det primære jordbrugserhverv er områder, hvor Sydgrønland allerede i dag har mange kompetencer for leverancer til hjemmemarkedet. De seneste års lukninger af fåreavlsbesætninger skal bremses og nye fåreholdersteder søges etableret, hvorved leverancerne af slagtedyrs til slagteriet i Narsaq kan sikres. Sydgrønlands landbrugskompetencer skal videreudvikles og der skal genereres vækst gennem forædling og innovation, samt udvidelse af produktionsapparatet gennem udvidelser af eksisterende gårde samt ved anlæggelser af nye, herunder inden for pelsdyr-, oksekød- og mælkeproduktion, tamrenhold samt gartneri og drivhusproduktion.

Nye væksterhverv som eksempelvis råstofområdet kan forventes at få stor betydning i fremtiden. Råstofområdet vil kunne få en afgørende betydning for områdets beskæftigelsesmuligheder og tiltrække et stort antal supportjob indenfor eksempelvis håndværk og service i området.

Turismen, et andet væksterhverv kan forventes også at have fremgang de kommende år, med en større beskæftigelsesmæssig virkning i kommunens byer, særligt som følge af den kommende lufthavn mellem Qaqortoq og Narsaq som vil knytte kommunens geografiske og befolkningsmæssige centrum til turismen. Bondegårds- og bygdeturismen skal udvikles, og krydstogsturismen skal sikres bedre anløbsforhold.

Videre er der inden for IT- området mange uudnyttede muligheder i kølvandet på søkablet.

Kommuneplanen skal således tage højde for de nye erhvervsudviklingsmuligheder, når rammerne for den fremtidige udvikling skal fastlægges.

Fåreholdere i Kommunen Kujalleq

Mineralefterforskning

Målsætninger:

Kommune Kujalleq ønsker

- At opnå en økonomisk selvåren kommune med gode erhvervs muligheder, hvor udviklingen er baseret på fiske og fiskeindustri, landbrug og husdyr, råstofindustri, turisme og fødevarerindustri
- At sikre gode rammer for erhvervsudvikling, med velkvalificeret arbejdskraft, arealer, infrastruktur, uddannelsesmuligheder
- At udvikle en erhvervsstruktur, hvor økonomisk vækst og miljøhensyn forenes
- At der oprettes en eksportorienteret fiskerisektor baseret på udenskærs fiskeri med landings- og forædlingspligt som sikrer en årssikker produktion
- At støtte rammerne for bæredygtigt fiskeri og igangsætte forsøgsfiskeri efter nye arter
- At der etableres nye fiskefabrikker, især med videreforædling og helårsdrift i de sydgrønlandske byer og visse bygder
- At gøre Sydgrønland til hele Grønlands spisekammer ved at gøre Narsaq til center for fødevarerforædling med INUILLI og Neqi som omdrejningspunkter
- At udvikle nye besætninger og alternative landbrugsproduktioner og anlægge nye landbrug på potentielle lokaliteter
- At medvirke til at skabe nye virksomheder og arbejdspladser indenfor råstofområdet, på en miljømæssig forsvarlig måde
- At bidrage til, at de lokale virksomheder kan blive leverandører til fiskeri- og råstofbranchen
- At udvikle serviceerhvervene, herunder opprioritere den digitale infrastruktur
- At styrke turismen, som et lokalt funderet erhverv i byer og bygder, spændende fra vandreturisme, via kulturarv til krydstogtturisme at udvikle turistkonceptet med produktudvikling indenfor bygde- og gårdsturisme kombineret med lokale fødevarer

Status og handlingsplaner

Kommunen har de seneste år fået en renæssance inden for det udenskærs fiskeri-erhverv, idet såvel torsk som makrel samt andre pelagiske arter nu forekommer i fiskefelterne ud for kommunens kyster.

Der er holdt et fiskerseminar i 2015 med deltagelse fra erhvervet, dets interessenter og aktører, der har betydning for erhvervets udviklingsmuligheder, ligesom der vil blive holdt landbrugsseminar i starten af november 2016 samt er et seminar for landbaseret erhverv i første kvartal i 2017.

På råstofområdet er det vanskeligt at forudse, hvornår et råstofprojekt under udvikling opnår de nødvendige rammebetingelser. Dette betyder, at reaktionstiden for planlægning og igangsættelse af råstofprojekter ofte kan være relativt kort. Normalt formodes det, at et projekt har opnået en sådan modenhed, når en udnyttelsestilladelse er opnået, at projektet umiddelbart derefter vil blive realiseret. Men erfaringerne fra de seneste år viser, at dette ikke nødvendigvis gælder for alle

projekter.

Disse grundlæggende træk giver direkte afsmitning på muligheden for at udarbejde en konkret handlingsplan. Det er nødvendigt fra starten af at inkorporere muligheder for med relativ kort varsel at ændre handlingsplanen, således at potentielle råstofprojekter ikke unødvendigt forsinkes med stor risiko for at skabe usikkerhed om muligheden for at realisere lokale råstofaktiviteter overhovedet. Denne fleksibilitet skal kendetegne handlingsplanen helt ned til de konkrete tiltag på de enkelte indsatsområder.

Der pågår en del forundersøgelser i forhold til kommende råstof-projek-ter. Projekter der strækker sig fra Isortoq i den nordvestlige del af kommunen til Lindenow Fjord i øst. Kommune Kujalleq har formuleret en råstof-strategi. Råstofstrategien skal sikre en styret udvikling af kommunens indsats for at skabe indsigt i og få indflydelse på udviklingen af råstofsektoren i regionen.

I forhold til mineprojektet ved Kringlerne er der gennemført Vurdering af Samfunds-mæssig Bæredygtighed (VSB) samt Vurderinger af Virkningen på Miljøet (VVM) og forhandlinger om udnyttelsestilladelse samt den såkaldte IBA-aftale er igangsat, ligesom der de kommende år også vil være omfattende undersøgelser i forbindelser med mineprojektet ved Kvanefjeldet.

Kommune Kujalleq fortsætter den omfattende opkvalificeringsindsats med kurser og uddannelse målrettet råstof/off shore branchen.

I forhold til de andre grønlandske kommuner har fødevareområdet en absolut førerposition i Sydgrønland. En position vi fortsat ønsker at udvikle.

De seneste år har videre medført en privatisering af flere byggeindhandlingssteder, og disse forventes anvendt til produktion af nye produkter til hjemmemarkedet.

Der er i 2015 udarbejdet en turismestrategi ([link](#)), der skal sikre et fælles ejerskab til udviklingen fra såvel kommunen som de private aktører. Derfor blev Destination South Greenland (DSG) etableret i 2015 og i 2016 blev der indgået en servicekontrakt mellem kommunen og DSG for et realisere målene i turismestrategien. Der ønskes derigennem at få Sydgrønland etableret som en sammenhængende og attraktiv destination med nogle helt unikke tilbud. Kommunen ønsker at turisterne får en god oplevelse i vores region og ønsker at sikre gode rammer og information om regionens turistattraktioner. Dette sikres i et tæt samarbejde mellem aktører og kommunen, gennem koordinering af fælles tiltag og branding af Sydgrønland.

Beskæftigelse

Kommune Kujalleq har store problemer med manglende arbejdsplader, og kommunen ønsker at føre en aktiv beskæftigelsespolitik, hvor alle med arbejds-evne bidrager på arbejdsmarkedet og sikres et forsørgelsesgrundlag. Det overordnede mål er, at forebygge langtidsledighed og sikre at virksomhederne på både kort og lang sigt får den arbejdskraft de

efterspørger.

Beskæftigelsesindsatsen skal sikre at balancen mellem udbud og efterspørgsel på arbejds—kraft fremmes. Virksomhederne skal sikres den arbejdskraft de efterspørger og de ledige skal sikres den korteste vej til ordinære jobs. Kommune Kujalleq ønsker således at anvende virkemidler omkring fiskerikvotepolitikken til at optimere efterspørgslen efter arbejdskraft inden for fiskeindustri.

På visse brancheområder mangler der i dag arbejdskraft samtidig med at vi har mange ledige, hvis kompetencer ikke matcher de ledige jobs. Derfor ønsker Kommune Kujalleq at føre en aktiv uddannelsespolitik som sikrer at arbejdsstyrken bliver opkvalificeret, samtidig med at arbejdskraftkrævende fiskeriindustri søges etableret i kommunen.

Målsætninger:

Kommune Kujalleq ønsker

- At øge efterspørgslen efter arbejdskraft indenfor fiske- og forædlings—industrien
- At forebygge langtidsledighed og sikre at virksomhederne på både kort og lang sigt får den arbejdskraft de efterspørger
- At øge samarbejdet med virksomhederne om langtidspanlægning for beskæftigelsen
- At gennemføre en opkvalificering af arbejdsstyrken så medarbejderne kan honorere de kompetencekrav som virksomhederne stiller
- At understøtte de eksisterende uddannelsesinstitutioner i Kommunen og tiltrække nye uddannelser, uddannelsesstilbud og kurser til afvikling i kommunen
- At understøtte indsatsen over for gruppen af ufaglærte op til 50 år, gennem kompetenceudvikling, herunder kurser og voksenlærlingeordninger
- At understøtte at flest mulige unge gennemfører en uddannelse
- At foretage hurtig afklaring af de ledige, så alle med arbejdsevne indsluses til arbejde med tilbud om aktivering, praktik, uddannelse eller revalidering
- At understøtte mulighederne for selvforsørgelse i byggerne

Status og handlingsplaner

Kommune Kujalleq har de senere år gennemført en opkvalificeringsindsats, for at arbejdsstyrken kan honorere de kompetencekrav som væksterhverv fordrer. Denne indsats har de seneste år været koncentreret mod råstofsektoren, men vil i de kommende år rettes mod fiskerierhvervet. Der gennemføres en særlig indsats for at få lokale engageret inden for det udenskærs fiskeri, samt for at få hævet kompeten—cerne inden for fiskeindustri. I forhold til både fiskeri og råstoffer er der særlig fokus på sproglige kompetencer og faglige kurser målrettet branchen.

Kurserne afvikles i det omfang det er muligt som lokale kurser.

Der forventes en positiv virkning af den særlige satsning på opkvalificering inden for råstofområdet, idet der i forbindelse med den kommende lufthavnsanlæggelse mellem Qaqortoq og Narsaq forventes efterspurgt arbejdskraft med kompetencer som tilsvarende som efterspørges inden for råstofområdet.

Kommunen er meget opmærksom på de særlige behov som virksomheder og lokal-- områder kan have for opkvalificering og denne tilrettelægges derfor i samarbejde med såvel brancheskoler, Departement og de lokale.

Kommunen ønsker videre en fortsat uddannelsesindsats for at kunne styrke lokalbe--folkningens muligheder for at udnytte potentialerne inden for turismen. Dette skal ske gennem afholdelse af lokale kurser som styrker den forretningsmæssige forståelse for turismen.

Qaqortoq er områdets uddannelsesby, men kommunen ønsker fortsat at styrke uddannelses--tilbuddene i hele regionen og tiltrække yderligere uddannelser til området. Positivt er det nu lykkedes INUILI at få ATI til Narsaq og i Qaqortoq er Piareersarfik blevet centralt Højskolecenter. Videre er dannelsen af Campus Kujalleq særdeles positivt for kommunen, særligt i lyset af den større udvidelse af bygningsmasse og kapacitet i Qaqortoq, som er indledt i 2015 og forventes afsluttet i 2017.

Boliger

Attraktive boligområder

De sydgrønlandske byer og bygder har nogle særdeles attraktive boliger; men rummer også boliger af ringe størrelse og i ringe stand. Der skal således ske en opgradering af en del af boligmassen, herunder findes løsninger på de problemer de store blokbebyggelser har givet. Der er også en udfordring i at få tilpasset boligmassen til den ændrede befolkningsammen-sætning – og således få øget andelen af boliger til ældre og til uddannelsessøgende.

I kommuneplanen skal der etableres rammer for hvordan boligbestanden samt omgivel-serne (legepladser, stier, mm) skal udvikles for at kunne tilgodese fremtidens behov, såvel for beboerne som for miljøet. Hidtil har Selvstyret og Kommunen stået for opførelsen af hovedparten af de nye boliger, men i fremtiden må det forventes at stadig flere boliger skal etableres i privat regi og i samfinan-siering mellem det private og det offentlige.

Målsætninger:

Kommune Kujalleq ønsker

- Gennem boligrenovering og nybyggeri at sikre borgerne boliger i en rimelig størrelse, standard og svarende til de forskellige behov.
- At der etableres ældre- og handicapvenlige boliger i såvel byer som bygder.
- At sikre uddannelsessøgende den bedst mulige base for deres skolegang, via gode kollegieboliger.
- At der stilles krav til de enkelte boligens udformning, æstetisk, miljømæssigt samt hvordan de indpasses i det samlede bymiljø.
- At understøtte finansieringsmuligheder der fremmer boligbyggeriet.

Status og handlinger

Boligbyggeriet sker hovedsageligt i byerne, med Qaqortoq by med den største tilvækst i såvel borgere som i boliger. I perioden op til 2011 blev der bygget i gennemsnit 17 boliger pr år i Qaqortoq, 7 boliger i Nanortalik og 4 boliger i Narsaq. I perioden fra 2011 til 2016 er der kun ibrugtaget 24 nye boliger i Qaqortoq (årgennemsnit på 5 boliger) og ingen nye boliger i Narsaq og Nanortalik. I 2016 er situationen den at der står ledige huse og lejligheder i såvel Nanortalik som Narsaq, medens der er ventelister i Qaqortoq.

I Nanortalik er boligudbygningen de sidste 10 år primært sket i Isafjordur-området i byens nordlige udkant – dels i form af rækkehuse til udlejning samt énfamiliehuse, såvel kommunale som private, samt i et område ved byens vandreservoir /Prs Benediktes Aqq. med enfamiliehuse. Der er fortsat rummelighed i begge områder.

I Qaqortoq er boligudbygningen primært sket i det nordlige område A11 og C8 (Nuiariaq-Qummut), hvor der inden for de sidste 10 år er bygget over 100 lejligheder og 16 enfamiliehuse/rækkehuse. Der er fortsat en betydelig rummelighed i området. Endelig er der udlagt arealer til en byggemodning i A5 på "toppen af Prinsessen" med en rummelighed på ca 40 énfamilie- og dobbelthuse.

Gennem de seneste år er toppen af ventelisten for små lejligheder i Qaqortoq skåret af med opførelsen af 48 såkaldte studiolejligheder. Ventelisterne er nu størst i forhold til 3- og 4 rums boliger, hvilket kommunen i fremtiden ønsker at sætte ind på at dække.

I Narsaq er boligudbygningen ligeledes sket i den nordlige bydel i form af en større rækkehusbebyggelse samt enkelte fritliggende huse. I Narsaq er der såvel boligblokke som enfamiliehuse, som står tomme og forfalder og som planlægges nedrevet.

I bygderne foregår boligudbygningen langsomt. Der er gennem de seneste år opført enkelte nye boliger, dels affødt af en aktuell tilflytning og dels affødt af at utidssvarende boliger skulle erstattes af nyt. Alle bygder har i

kommuneplanen rummelighed til eventuelle nye boliger.

Byggeriet er ikke kun bestemt af befolkningsudviklingen, men også af renoveringer og en løbende forbedring af boligstandarden for den enkelte – flere unge ønsker tidligere egen bolig end tidligere og kravene til plads og komfort bliver også stadig større.

Selvstyret har i 2016 udarbejdet sektorplaner for renoveringen, herunder erstatningsbyggeri, for nedslidte boliger i Qaqortoq og Narsaq, planer der omfatter mere end 300 boliger i første del af planperioden. Kommunen arbejder ligeledes med planer (PPV) for den kommunalt ejede del af bygningsmassen..

Kommuneplanens forudsætning for den kommende planperiode er at der skal være rummelighed til en boligtilvækst på 20 boliger om året i Qaqortoq og 5 boliger om året i henholdsvis Narsaq og Nanortalik, uagtet at boligbyggeriet de seneste år har været lavere.

Dertil kommer et særligt boligbehov for kollegieværelser til unge uddannelsessøgende samt ældre- og handicapboliger.

Der er skolehjem og kollegier i de tre byer i forbindelse med uddannelsesinstitutionerne, men der er stadig et udækket behov. I Nanortalik var skolehjemmet nedslidt og utidssvarende og der arbejdes på at få det renoveret/ erstattet af et nyt. I Narsaq er kollegierne ved Inuili i 2010-11 udvidet og i Qaqortoq er det planen at Selvstyret bygger nye kollegieværelser i de kommende år.

Alderdomshjemmene i de tre byer og bokollektiverne i bygderne dækker en del af boligbehovet for de svageste ældre. Der er ligeledes ældreboliger i alle tre byer og enkelte bygder. Da ældreboliger er en foretrukken boligform for mange ældre og en billigere løsning end alderdomshjemspladser, er der fortsat et behov for at der bygges flere ældreboliger. Samme forhold gælder for de handicappede borgere, som også i de fleste tilfælde ønsker en handicapvenlig bolig frem for en institutionsplads.

For at kunne foretage en mere præcis planlægning af boligrenovering og nybyggeri skal der udarbejdes en egentlig boligplan for kommunen

Sivinganikasia i Qaqortoq

Isafjordur - Nanortalik

Sociale forhold

Levevilkår i tryghed

Borgere i Grønland og her i Kommune Kujalleq må gives muligheder for at skabe en tilværelse og et liv med trivsel og udvikling både for dem selv og deres nærmeste pårørende.

En stor del af borgerne har dog brug for ekstra støtte og rådgivning for at skabe sig en selvstændig tilværelse, hvor de trives psykisk, socialt og ikke mindst økonomisk, så de kan være selvforsørgende.

Mange familier har stærkt begrænsede økonomiske ressourcer, der medfører sociale problemer, som eksempelvis borgere, der har været udsat og er udsat for omsorgssvigt, mangler bolig, har misbrug af euforiserende stoffer, misbrug af alkohol, og kan have en udad reagerende eller voldelig adfærd.

Kommune Kujalleq har derfor en opgave med at indgå i en konstruktiv dialog med borgerne og her finde løsninger for den enkelte.

Målsætninger:

Kommune Kujalleq ønsker

- At sikre børn og unge levevilkår under deres opvækst, som sikrer en stabil og tryk tilværelse med udviklingspotentiale.
- At styrke sociale tilbud til børnefamilier med tilgængelig personlig støtte, samt dagpleje- og børnehavepladser, fritidsaktiviteter indenfor forskellige fagområder, såsom sport, musik, teknik og med fokus på sundhed
- At etablere særlige forebyggelsestiltag i forhold til borgere, der er udsat for omsorgssvigt og har særlige sociale problemer
- At ældre borgere bor længst muligt i eget hjem med fokus på støtte i udformning af de fysiske omgivelser samt brug af velfærdsteknologi.
- At borgere med handicap bor i eget hjem, og kompenseres bedst muligt for deres handicap, så de kan klare sig selv.
- At der tilbydes passende bolig til ældre borgere afhængig af deres funktionsevne
- At der tilbydes passende bolig til borgere med handicap, afhængig af deres funktionsevne
- At alderdomshjemmene i Nanortalik og Narsaq bliver renoveret, således at tilbud til ældre om alderdomshjem harmoniseres i de tre byer.

Hjælp og forebyggelse (familier mm)

Kommune Kujalleq har organiseret hjælp og forebyggelse således, at det sorteres under en fælles socialforvaltning, som har hovedsæde i Qaqortoq, og fungerer som en fælles indgang for

afdelinger i alle tre byer samt de 11 bygdekon-torer.

Ud over arbejdsmarkedsydelse og offentlig hjælp som kommunen yder under arbejdsløshed, sygdom el. lign., giver kommunen en række tilbud om vejledning, behandling og anden individuel hjælp.

Der er således etableret et familiecenter i Qaqortoq der rådgiver, vejleder og afholder kurser mm til støtte for udsatte børn og unge og deres familier. I Narsaq er der etableret et multicenter "Ujuaat" som ligeledes arbejder med hjælp og forebyggelse, i Nanortalik er der værestedet "Pilutaq" og i Alluitsup Paa værestedet "Sikkersoq", der yder hjælp til børn fra socialt belastede familier. Der er endvidere kvinde-krisecentre i Narsaq og Qaqortoq, med offentlige tilskud, hvor frivillige hjælper kvinder i krise.

Ældre

Der er alderdomshjem i hver af de tre byer. Qaqortoq alderdomshjem, Ajarsivasik er det nyeste, og har netop gennemgået en modernisering med udvidelse af 18 nye pladser, således at der bliver i alt 48 pladser. Alderdoms-hjem-mene i Narsaq og Nanortalik er meget nedslidte og har stort behov for at blive både renoveret og udvidet. Et renovering- og udbygningsprojekt for alderdomshjemmet i Nanortalik er sat i gang i 2016 og alderdomshjemmet i Narsaq vil derefter blive taget op.

Fremtidig kapacitet må dog tage udgangspunkt i "Strukturpolitikens" projektgruppe, der arbejder med "Ældre og Sundhed". Her er en af målsætningerne at der skal arbejdes for at ældre kan blive længst muligt i eget hjem. Der er således en række ældreboliger i de tre byer, som enten fungerer i tilknytning til alderdomshjemmet eller hvor de ældre støttes gennem hjemmehjælp.

Endelig har der været ældreværesteder i alle tre byer, men aktuelt mangler de i både Qaqortoq og Nanortalik.

I bygderne Alluitsup Paa, Saarloq, og Eqalugarsuit, er der ældrekollektiver. I Qassiarsuk er der enkelte ældreboliger og i de øvrige bygder sørger kommunen for at de ældres boliger gøres så ældrevenlige som muligt.

Handicap

Det er et mål at borgere, som har handicap så vidt muligt bor i eget hjem og integreres aktivt i samfundet. Derfor forefindes der handicapvenlige boliger i alle tre byer, som er indrettet til og forbeholdt borgere, som har handicap. Endvidere tilbyder kommunen hjælpemidler.

I alle byer er etableret boenheder og bokollektiver for voksne med vidtgående handicap, ligesom der er beskyttede værksteder i både Qaqortoq og Nanortalik til borgere med handicap.

Sundhed og sygdom

Det forebyggende sundhedsarbejde varetages delvis af kommunen. Kommunale forebyggelses-konsulenter, daginstitutioner, skoler og familiecentre har fokus på forebyggelse og tager løbende initiativer omkring sundhed, rygning, misbrug osv.

Behandling på sygehusene sorterer under sundhedssektoren og hermed Selvstyret. Der er sygehuse i alle tre byer og sygeplejestationer i alle bygderne.

Selvstyret har udarbejdet en sundhedsreform, som betyder at Sygehuset i Qaqortoq er regionssygehus, mens de to øvrige sygehuse fungerer i tilknytning til regionssygehuset.

Ligeledes sorterer tandplejen under Selvstyret. Der er tandpleje-klinikker i de tre byer – i Qaqortoq og Narsaq i forbindelse med skolerne og i Nanortalik på Sygehuset.

Kultur og fritid

Kultur og fritid er vigtige områder for udviklingen i kommunen. Dels er den kulturelle identitet vigtig for det enkelte menneskes selvforståelse og dels er kultur- og fritidsudbud afgørende for et områdes attraktivitet. Kultur og fritidsliv er således en sektor, der har stor betydning for en by eller bygds muligheder for at tiltrække arbejdskraft, virksomheder og at generere økonomi. Endelig er det i kultur- og fritidslivet at den grønlandske egenart defineres. Et rigt kultur- og fritidsliv styrker den åndelige del af livet og kan være med til at fastholde aktive borgere i området og tiltrække nye. Udbuddet af kultur- og fritidsaktiviteter har endvidere stor betydning for børn og unges opvækst, herunder forebyggelse af kriminalitet, sundhed og inklusion i samfundet.

Kommunen skal være med til at sikre rammerne om et aktivt kultur- og fritidsliv for såvel børn, unge, voksne som ældre og handicappede.

Målsætninger:

Kommune Kujalleq ønsker

- At støtte og styrke foreningslivet så det bliver aktivt og levende.
- At styrke idrætslivet for såvel bredde som elite.
- At styrke kulturlivet ved at skabe rammer for kulturelle aktiviteter – såvel inden for kunstnerisk udfoldelse (Teater, musik, dans osv), som inden for skindsyning, historiefortælling, uldbehandling og husflid.
- At arrangere årlig kulturuge og solhvervsfestligheder med musik og teater-arrangementer mm. i den udstrækning som økonomi og udbud giver mulighed for.
- At udvikle den "grønne kultur" – friluftsliv og naturvejledning, i overensstemmelse med den grønlandske kultur.
- At styrke den kulturelle formidling gennem aktiviteter på museer, biblioteker, forsamlingshuse og idrætshaller.
- At styrke familielivet, hvor sammenholdet mellem børn, unge, voksne og ældre bliver styrket gennem fælles kulturelle arrangementer.
- At skabe kulturelle aktiviteter, hvor kommunens byer og bygder kommer tættere på hinanden, og hvor udveksling og videreudvikling af vores kulturelle arv og identitet får udfoldelsesmuligheder.
- At styrke kulturelt samarbejde med venskabsbyerne i Skandinavien, Færøerne, Island, Canada og U.S.A. og ikke mindst med Inuit (ICC)

Status og handlinger

De tre byer i Kommune Kujalleq rummer et rigt kultur- og foreningsliv. Fra gammel tid har forsamlingshusene været omdrejningspunktet for mange kulturelle aktiviteter. Der er forsamlingshuse i alle tre byer. I Narsaq er der desuden Agenda 21-huset og i Qaqortoq kulturhuset Puilasooq, som efter en

Fodboldskole i Narsaq

Forårskoncert GU

renovering kan rumme forskellige kulturelle- og forenings aktiviteter. Endvidere arbejder kommunen på at få etableret et kulturhus i det gamle elværk ved elven i Qaqortoq. Forsamlingshusene drives som selvejende institutioner og bygger på det lokale folkelige engagement.

Der er Museer i alle tre byer og de varetager ud over den almindelige kulturhistoriske formidling også aktiviteter i forhold til øvrig kulturformidling, som kunststillinger og andre events. Også de tre by-biblioteker fungerer som brede kulturinstitutioner med andre aktiviteter end det primære bogudlån.

Et egentligt kunstmuseum findes ikke i Kommune Kujalleq, men kommunen har for at skabe endnu bedre rammer for kulturlivet gennem flere år arbejdet på at få etableret et "Vandkulturhus" i Qaqortoq. Et sådant kan ud over en svømmehal, rumme såvel udstilingslokaler, biograf og halfaciliteter der er bedre egnede til kulturelle arrangementer end dem kommunen i dag råder over. Der er på baggrund af en arkitektkonkurrence i 2009 udpeget et vinderprojekt, som siden er søgt finansieret, men uden held. Derfor arbejdes der nu også med andre ideer til et egentligt kulturhus i kommunen.

Idrætslivet har også fysiske rammer som sportshaller, lokaler på skolerne samt fodboldbaner (grus) i de tre byer. Der er endvidere en mini-hal i Alluitsup Paa. I 2010 blev Grønlands første kunstgræsbane indviet i Qaqortoq og den har betydet et stort løft for aktiveringen af unge i forhold til fodbold. Kommunen støtter fortsat bestræbelser på at få store kunst-græs-baner i alle tre byer og hvis det er muligt også kunstgræsbaner i større bygder.

Fritidsaktiviteter på havet har også stor betydning i Sydgrønland. Der er bådforeninger i de tre byer og kommunen understøtter i planlægningen havnefaciliteter til fritidsbåde. Der er i Qaqortoq endvidere en kajakforening med klubhus på havnen og kajaksejladser holdes således i live, som en populær fritidsbeskæftigelse og som kulturbærende aktivitet.

Der er ungdoms- /fritidsklubber i de tre byer og Alluitsup Paa. Det er her kimen til et aktivt kulturliv lægges. Det er blandt andet i forbindelse med klubberne, at det rige musikliv blandt de unge i Sydgrønland udspiller sig. Aftenskolerne i de tre byer og enkelte bygder dækker endvidere et behov for fritidsundervisning og i høj grad kulturel udfoldelse som musik, skindsyning, stenslibning og dans.

I bygderne er kultur- og fritidsaktiviteter koncentreret omkring skolerne og servicehuse. Enkelte bygder har også forsamlingshuse og de fleste bygder har fodboldbaner.

Den internationale dimension i kultur- og fritidslivet varetages i vid udstrækning gennem venskabsby-samarbejdet. De tidligere tre kommuner havde et veludviklet venskabsby-samarbejde som Kommune Kujalleq har overtaget og tilpasset den nye kommune. Der foregår således skoleudvekslinger mellem de unge i de gamle venskabsbyrelationer og på kulturområdet sker der udveksling blandt kunstnere, kor og andre udøvende.

Undervisning og pasning

Det grønlandske samfund satser på uddannelse i disse år. Her spiller kommunen en væsentlig rolle. Folkeskolerne skal have det rigtige indhold og de rigtige fysiske rammer og undervisnings-tilbuddene skal være til stede for børn i såvel byer, bygder som på fåreholdersteder.

For folkeskolen gælder, at det er altafgørende for børnene og de unge, at de efter folkeskolen har samme muligheder, ligegyldigt hvor de er opvokset her i landet. Dette giver specielle udfordringer for videreudvikling af folkeskolen i små bosætninger.

Men lige så vigtig som skolen er pasningstilbuddene for børnene i førskolealderen. Inatsisartut-loven om pædagogisk udviklende dagtilbud til børn i førskolealderen, betyder, at der for hele kommunen kan udarbejdes en samlet plan, der ikke alene tilbyder pasning på daginstitutioner, men også tilbud til førskolebørn i form af forskellige aktiviteter, der skal sikre børnenes udvikling og gøre dem klar til at starte i skolen.

Målsætninger:

Kommune Kujalleq ønsker

- At sikre folkeskolerne fysiske rammer, indhold og struktur, der til stadighed udvikles i samarbejde med hjemmene
- At i-pads og andre elektroniske hjælpemidler inddrages og bruges i undervisningen i folkeskolen for at give eleverne grundlag for at klare sig i den digitale verden
- At folkeskolerne igennem deres undervisning skaber et solidt grundlag, for en videre udvikling på ungdomsuddannelserne.
- At skabe synergi i uddannelsessystemet ved at samarbejde mellem institutionerne og etablere fælles faciliteter
- At udvikle uddannelsesmulighederne for børn fra bygder og fåreholdersteder blandt andet ved etablering af fjernundervisning
- At der udbydes pædagogisk udviklende aktiviteter i alle byer og bygder
- At der udbydes pædagogisk udviklende aktiviteter på daginstitutionsområdet i alle byer og bygder
- At sikre de ansatte på skoler og i børneinstitutioner attraktive arbejds- og boligforhold og dermed tiltrække og fastholde kvalificeret arbejdskraft

Status og handlingsplaner på pasningsområdet

I de tre byer er der vuggestuer, børnehaver og i Qaqortoq desuden integrerede institutter. Kun bygderne Alluitsup Paa og Narsarsuaq har daginstitutioner. Der er ikke planer om at ændre ved denne daginstitutionstruktur.

Der er imidlertid en række institutioner som er forældede, nedslidte og i enkelte tilfælde udsat for skimmelsvamp. Derfor forestår der en

Handelsskolen i Qaqortoq 2010

1. skoledag

større indsats med at få fornyet en række daginstitutioner. I den forbindelse skal det overvejes om sammenlægning af institutioner kan give en bedre institutionsbetjening.

Det skal løbende vurderes om byudviklingen skaber behov for nye institutioner ligesom eventuel fraflytning eller ændringer i befolkningssammensætningen kan skabe grundlag for nedlæggelser. Der er således i de to byudviklingsområder i Qaqortoq: i A11 (Qummut) og i A5 (Allerisanngivit) udlagt arealer til fremtidige daginstitutioner således at de kan etableres når behovet er der.

Status og handlingsplaner på skoleområdet

Der findes byskoler med klassetrin fra 1. til 10 klasse i de tre byer. Skolerenoveringerne i Nanortalik, Qaqortoq og Narsaq er med udgangen af 2016 gennemførte med stærkt forbedrede bygninger som resultat. Der er stadig rekrutteringsvanskeligheder for at skaffe uddannede lærere, selv om det er lykkedes at tiltrække flere uddannede lærere især til Qaqortoq.

Der var i 2014 bygdeskoler i samtlige 11 bygder. I 2015 blev skolen i Saarloq nedlagt grundet elevmangel. Flere af skolerne i bygderne er også nedslidte og renoveringskrævende, hvortil kommer lave elevtal samt manglende uddannede lærere, og det skaber problemer for at opretholde en kvalificeret undervisning. De fleste bygdeskoler ligger på mellem 5 og 20 elever. Skolerne i Igaliku og Qassimiut er dog på henholdsvis 3 og 2 elever. Endelige får 18 børn i 2016 forældreundervisning på fåreholderstederne. Kommune Kujalleq vil udarbejde en plan for skoleområdet, hvor der tages stilling til en fremtidig undervisningsstruktur, herunder for opretholdelsen af bygdeskoler.

Ud over folkeskolerne rummer Kommune Kujalleq også en lang række ungdoms- og videregående uddannelser. Qaqortoq er hovedbyen for uddannelserne – her findes gymnasium, handelsskole og Piareersarfik. De er alle placeret centralt i byen syd for elven, hvor også de fleste kollegier findes. For fortsat at kunne udvikle dette uddannelsesmiljø er der i kommuneplanen reserveret arealer til et Fælles Uddannelsescenter, hvor uddannelsesinstitutionerne kan have fælles faciliteter og et sted for faglig udveksling mellem institutionerne.

I Narsaq ligger levnedsmiddelskolen INUILI, omgivet af et større kollegiekompleks. Endvidere er ATI skolen flyttet til området. Området rummer fortsat mulighed for vækst i såvel uddannelseskapacitet som kollegier. Der findes også Piareersarfik i Narsaq.

I Nanortalik er Piareersarfik det eneste skoletilbud for unge efter folkeskolen.

Kulturarv

Bevaring af kulturarven

Sydgrønland er rig på fortidsminder fra såvel nordboerne som inuit kulturerne. De er med til at give området sin historiske identitet og har stor betydning som besøgsmaal for såvel lokalbefolkningen som for turister. Men disse steder skal plejes og gøres tilgængelige, for at de kan have den optimale værdi for området.

Byer og bygder i Sydgrønland rummer også mange bevaringsværdige kulturmiljøer. I de fleste byer og bygder findes der bygninger fra deres grundlæggelse og frem til i dag. Byer og bygder udgør således kulturmiljøer, der fortæller vores historie og derfor bør bevares.

Målsætninger:

Kommune Kujalleq ønsker

- At sikre og synliggøre fortidsminder fra såvel nordboerne som inuit kulturerne., herunder komme på UNESCOs Verdensarvsliste.
- At sikre bygninger, bydele og landområder af miljømæssig og kulturel værdi gennem kommunale vilkår for brugsretten, uden at tilsidesætte erhvervmæssige udviklingsmuligheder.
- At finde alternativ anvendelse for og dermed bevaring af kulturmiljøer hvor den oprindelige anvendelse ikke længere er til stede (Alluitsoq, mfl.)
- At sikre midler til finansiering af bevaringsprojekter.
- At bevare og udvikle havekulturen i Sydgrønland.

Status og handlinger

I de centrale dele af Nanortalik (Gl. havn), Qaqortoq (Torvet) og Narsaq (Kolonihavnen) er der historiske bydele, hvor en del huse er fredede og andre fredningsværdige. Det er Nationalmuseet (Fredningsnævnet) der afgør om en bygning skal fredes, men med kommuneplanens udpegning af fredningsværdige bygninger udpeges bygninger, hvor et fredningsinitiativ overvejes. Der er også bygninger og bydele, hvor en fredning ikke umiddelbart er på tale, men hvor der er et politisk ønske om at der sker en vis beskyttelse af bygningerne. Disse bygninger og områder er ligeledes udpeget i kommuneplanen som bevaringsværdige og der er fastsat bestemmelser, der sikrer denne kulturarv.

Se liste over fredede og bevaringsværdige huse her:

 [160913 fredede og bevarede huse kp17.pdf](#) (457.2 KB)

Aktuelt arbejdes der på fredning af pakhuse (B10 og B11) i Nanortalik og museumsbygningerne i Narsaq.

Endelig har byerne helt op til i dag udviklet en arkitektur, der er karakteristisk ved saddeltage, gavlhuse og brugen af klare farver. Nybyggeri i disse byområder skal forholde sig til denne byggeskik og samtidigt give mulighed for nye huse med et moderne udtryk.

Stenskulpturer i Qaqortoq.

Hvalsø kirkeruin i Østerbygden i Sydgrønland

Bygderne rummer ligeledes bevaringsværdige huse. De væsentligste er udpeget i kommuneplanen og enkelte vil blive søgt fredet. En helt særlig problemstilling knytter sig til Alluitsoq / Lichtenau, hvor kun enkelte huse i dag er i brug, men hvor helheden er unik og tre huse direkte fredede. Kommunen har gennem flere år søgt efter og deltaget i projekter, der kunne skabe en fortsat anvendelse af husene og dermed bevaring af bygden i sin helhed. Der er i 2014 dannet en forening til bevarelse og udvikling af Alluitsoq / Lichtenau. Dette arbejde vil fortsætte i den kommende planperiode.

Sydgrønland er med sit milde klima hjemsted for en særegen havekultur. I byudviklingen skal denne kultur bevares og der skal gives mulighed for, at den også kan udvikles i de nye boligområder.

Nordbo- og inuit-bopladser

"Østerbygden" er et af kerneområderne for nordboernes tilstedeværelse i Grønland og kommunen har derfor i flere år i samarbejde med Selvstyret arbejdet for at få optaget 5 lokaliteter i Sydgrønland på UNESCO's verdensarvsliste under titlen "Kujataa- et subarktisk kulturlandskab i Sydgrønland". Nomineringsmaterialet blev færdigt i 2015 og indsendt til UNESCO i januar 2016. I 2016 blev områderne udpeget af Grønlands Nationalmuseum som omfattet af "anden særlig kulturarvsbeskyttelse". Uanset optagelse på Verdensarvslisten vil områder i den kommunale planlægning blive sikret mod uhensigtsmæssig anvendelse og det kulturelle og turistmæssige potentiale i områderne, vil blive søgt udnyttet. I den forbindelse er der udarbejdet en forvaltningsplan for områderne, som løbende vil blive opdateret. Se forvaltningsplanen her:

 [forvaltningsplan kujataa dansk 04032016.pdf](#) (1.1 MB).

Syd for Nanortalik findes også en væsentlig nordbo-lokalitet – "Herjolfsnes". Denne lokalitet er truet af erosion og området er i dag vanskeligt tilgængeligt. Derfor vil området i kommuneplanen blive foreslået som et særligt beskyttelsesområde, hvor der skal udarbejdes en forvaltningsplan for områdets beskyttelse og udvikling.

Der er også talrige vidnesbyrd fra tidlige inuit-bopladser. De fremgår af Nationalmuseets kortlægninger og vil blive respekteret i forbindelse med nye anlæg i områderne. Inuit-bopladserne bør fremover i højere grad synliggøres for at kunne bidrage til den kulturelle og turistmæssige udvikling i Sydgrønland.

Transport

Flerstrengt transport

Infrastrukturen skal være med til at binde kommunen sammen, således at byer, bygder og fåreholdersteder kan nyde godt af hin-anden – så undervisnings-, beskæftigelses-, erhvervs- og turismetilbud kan styrkes. Relationerne mellem bor-gerne i de forskellige dele af kommunen kan også styrkes, og hele området kan blive tilgænge-ligt for udefra kommende besøgende – om det så er erhvervsfolk, turister eller familie og venner.

Det er også vigtigt, at der er de rigtige forbindelser til omverdenen - såvel det øvrige Grønland som oversøisk. Fra byer i Sydgrønland er der fly- og bådforbindelse op langs kysten samt gods- og passagerbefordring over Atlanten.

I byerne vokser biltrafikken i disse år markant. Det stiller nye krav til byernes indretning: bredere og bedre veje, sikring af fodgængere og cyklister, parkeringsmuligheder og offentlig transport.

Målsætninger:

Kommune Kujalleq ønsker

- At etablere en lufthavn ved Qaqortoq.
- At der etableres simple landingsbaner (for fastvingede fly) ved Nanortalik, Narsaq og Alluitsup Paa
- At der etableres en vej-båd forbindelse mellem Qaqortoq og Narsaq
- At der udvikles en tre-strengt trafikstruktur, der kombinerer transportmuligheder til vands, til lands og i luften såvel mellem byerne som til betjening af bygderne.
- At støtte faste bådforbindelser i området for såvel personer som gods – gerne i kombination.
- At vedligeholde og udvikle havnefaciliteter i såvel byer som bygder, til betjening af såvel fiskeri, fragt, som persontransport, herunder turisme.
- At udbygge og vedligeholde vejnettet i de tre byer
- At udvikle et vejsystem således at Narsaq, Qaqortoq og Narsarsuaq på længere sigt forbindes samt at der skabes et sammenhængende vejnet af fåreholderveje mellem Igaliku og Alluitsup Paa
- At sikre direkte oversøiske forbindelser hele året fra Sydgrønland med fly og rettidige forbindelser til disse fra alle byerne i kommunen
- At øge trafiksikkerheden i byerne.

Status og handlinger

Sydgrønland har som det øvrige Grønland haft flytransporten som højest prioriterede transportform gennem det seneste årti. I denne periode har Narsarsuaq Lufthavn fungeret som hele Sydgrønlands atlantlufthavn og som det vigtigste trafikale knudepunkt i regionen. Narsarsuaq Lufthavn vil i nogle år fremover fortsat have en helt central rolle i transportsy-stemet.

Heliport

Sarfaq Ittuk

Den nye kommunestruktur og de nye erhvervsmuligheder i Sydgrønland stiller imidlertid nye krav til transportsystemet. Derfor har Kommunen og Selvstyret arbejdet på, at få etableret en egentlig lufthavn ved Qaqortoq. I 2015 besluttede Naalakkersuisut at der skal etableres en ny lufthavn ved Qaqortoq – den vil kunne give mere direkte og dermed billigere forbindelser for størstedelen af befolkningen i Sydgrønland.

I det idéoplæg der ligger til projektet i 2016 er der skitseret en 1500 m bane, således at der er mulighed for atlantforbindelser til f.eks. Island. Den valgte lokalitet nord for Storesøen ved Qaqortoq opfylder umiddelbart dette krav, ligesom den giver mulighed for god vejforbindelse til Qaqortoq og vej-skibs-forbin-del-se til Narsaq.

Det er endvidere muligt at forlænge banen på den valgte lokalitet til 1799 m.

For yderligere at nedbringe afhængigheden af den dyre helikopterbetjening har Naalakkersuisut besluttet, at der skal søges etableret landingsbaner for fastvingede fly ved Nanortalik, Narsaq og Alluitsup Paa. Der er i kommuneplanen foretaget foreløbige reservationer til disse landingsbaner; men den endelige placering afventer nærmere undersøgelser.

Kommune Kujalleq's store tæthed mellem byerne og mellem byer og bygder gør, at skibs-trans-port i mange tilfælde er et billigt og effektivt alternativ til dele af helikoptertransporten. Derfor arbejder Kommunen på at udbygge en skibsbaseret persontransport til bygderne i regionen samt at fastholde og udvikle kystforbindelsen til det øvrige Vest-Grønland. En skitse til et muligt rutenet kan ses [her](#). En udbygning af den skibsbaserede person- og godstransport forudsætter også at havnefaciliteter-ne i de tre byer samt i bygderne opgraderes. Kommuneplanen rummer sådanne udbygningsmuligheder.

Havnene i de tre byer er centrale for byernes udvikling, men har begrænsede udbygnings-mulig-heder. Derfor er der også i kommuneplanen overvejelser om en ny stor Atlanthavn, som kan rumme større containermængder, off. shore service og evt udslibning af større mængder bulk samt rumme større industrianlæg. Et større område ved Nupiluk er foreløbigt reserveret til et sådant område. Den nøjere planlægning af området vil ske med et kommuneplantillæg med detaljerede bestemmelser.

Det tredje ben i en trestrengt transportstruktur er veje. I Sydgrønland er der gennem mange år opbygget et vejnet af fåreholderveje, som primært har haft til formål at forbinde fåreholder-stederne med hinanden og de nærmeste bygder. Kommunen udbyg-ger i samarbejde med fåre-holderne løbende dette net. Det drejer sig i sær om området Vatnahverfi, hvor der på sigt kan etableres et sammenhængende vejnet mellem Igaliku og Alluitsup Paa. Endvidere er der et betydeligt vejnet på Narsaq Halvøen omkring Qassiarsuk. ([link til vejskitser](#))

Kommunen finder også, at et egentligt højklasset vejnet i Sydgrønland rummer et stort udviklings-potentiale. Dels kan det medvirke til et mere sammenhængende erhvervs- uddannelses- og arbejdsmarked, dels vil udviklingsmulighederne uden for byerne blive øget (minedrift, fårehold mm) og endelig vil en øget tilgængelighed kunne styrke turis-men. Derfor arbejder kommunen på, at der kan etableres vejforbindelse kombineret med færgesejlads mellem Qaqortoq og Narsaq og fra disse byer til Qassiarsuk-Narsar-suaq. Kommuneplanen rummer nogle

foreløbige linjeføringer for sådanne veje, men der skal foretages yderligere forundersøgelser før en præcis linjeføring kan vælges.

En vigtig del af transporten i et moderne samfund er den digitale infrastruktur. Sydgrøn-land fik med lyslederkablet fra Island mod Nuuk og Canada en sikker og højeffektiv digital forbindelse til omverdenen. Kommunen er opmærksom på at adgangen til internettet er af vital betydning for såvel byer, bygder som fåreholdersteder for at kunne videreudvikle området og arbejder løbende på at forbedre forbindelserne.

Forsyning og affald

Sikker forsyning og affaldshåndtering

Et velfungerende forsynings- og affaldsområde er en nødvendig forudsætning for et moderne samfund. I Sydgrønland har energiområdet taget et stort spring fremad med etableringen af vandkraftværket i Qorlortorsuaq. Den offentlige vandforsyning er løbende udviklet i byer og bygder, og varmforsyningen sker ved henholdsvis privat opvarmning, varmecentraler samt fjernvarme i dele af Qaqortoq.

På affaldsområdet har de enkelte byer haft store vanskeligheder med at opnå optimale forhold. Med kommunesammenlægningen tegner der sig nye muligheder for at finde koordinerede løsninger og arbejdsdelinger mellem byerne.

Der er på såvel forsyningsområdet, som affaldsområdet, store udfordringer i, at finde løsninger der er specielt tilpasset de enkelte bygder og fåreholdersteder/rensdyrstationer.

Målsætninger:

Kommune Kujalleq ønsker

- At sikre tilstrækkelige mængder el, varme og drikkevand i forhold til byområdernes fremtidige behov på en økonomisk og miljømæssig måde
- At udbygge elproduktionen ved vandkraft og udbygge andre vedvarende energikilder
- At sikre beskyttelse af drikkevandsressourcen
- At udnytte overskudsvarme, energibesparelser o.l. for at nedbringe ressourceforbrug og forurening
- At tilstræbe ens priser på forsyningsområdet i hele Kommune Kujalleq.
- At alle områder i de tre byer på sigt kloakeres.
- At fremme sortering af affald – primært ved kilden og sekundært ved modtagestationer.
- At etablere differentieret affaldsbehandling gennem:
  - ◆ 1. Genanvendelse, hvor materialet forbliver i kredsløbet som ressource, herunder ved direkte genbrug, ved omarbejdning af ressourcen og ved affaldskompostering
  - ◆ 2. Specialbehandling, hvor miljøfarligt affald og elektronikaffald eksporteres
  - ◆ 3. Forbrænding, hvor affaldets energiindhold anvendes i fjernvarme
  - ◆ 4. Deponering af restaffald på en kontrolleret dump

Status og handlinger

Elforsyning

Forbrændings anlæg i Qaqortoq

Deponi i Nanortalik

Bysamfundene Narsaq og Qaqortoq får i dag deres el fra vandkraftværket i i Qorlortorsuaq, og har dermed opfyldt målsætningen om en CO₂-venlig og stabil el-produktion. Samtidig er der tale om et sammenhængende el-system med en høj grad af forsyningsikkerhed med konventionelle back-up enheder i begge byer. Det arbejdes aktuelt at øge kapaciteten på Qorlortorsuaq vandkraft-værk ved at sikre større vandmængder ved en større opdæmning.

Der undersøges løbende muligheder for at få en mere miljømæssig el-produktion i Nanortalik. Der har i den forbindelse, gennem en årrække, været opstillet en målemast for at kortlægge vindpotentialet for el-produktion ved Nanortalik. Senest er det i regeringsgrundlaget fra 2015 tilkendegivet, at man vil arbejde for etablering af et vandkraftværk ved Nanortalik, og dette arbejde bakkes op af kommunen.

I bygderne foregår el-produktionen altovervejende ved dieselgeneratorer. Der er de seneste par år iværksat forundersøgelser til etablering af små vandkraftværker og til el-produktion på biogas. Der er i 2016 påbegyndt et pilotprojekt omkring elproduktion ved hjælp af solceller og vindturbiner i bygden Igaliku. Der vil i den kommende planperiode blive arbejdet videre på bestræbelserne på at skabe en mere CO₂-neutral el-produktion i bygderne.

Vandforsyning

De tre byer har drikkevandssøer med en tilstrækkelig kapacitet til vandforsyning af de tre byer og til den planlagte byudvikling. Spærrezonerne omkring specielt Qaqortoq, hvor en stor del af den eksisterende by og potentielle byudviklingsområdet ligger inden for spærrezonen, har længe udgjort et problem i forhold til byudviklingen. Derfor er der etableret vandrensning på vandværket, der opfylder kravene (A3-rensning) til, at spærrezonen i 2016 kunne lempes og dermed give mulighed for byudvikling.

Bygderne har ligeledes en velfungerende vandforsyning gennem små vandværker. De fleste bygder henter drikkevand fra nærliggende søer, enkelte har brøndboringer og bygden Saarloq har et anlæg (omvendt osmoseanlæg), hvor havvand omdannes til drikkevand. Planlægningen i bygderne skal være med til at beskytte disse drikkevandsinteresser.

Varmeforsyning

Den altovervejende varmforsyning af boliger, erhverv og institutioner sker gennem individuel oliebaseret opvarmning og dermed med forholdsvis stor CO₂-udledning. Kun i Qaqortoq er der et egentligt fjernvarmenet, der baserer sig på overskudsvarme fra forbrændingsanlægget samt varme produceret på vandkraft. Dette fjernvarmenet vil i planperioden blive udvidet, i takt med at oliebaseerede kollektive anlæg bliver nedslidte, og fornys blandt andet med el- eller fjernvarmeløsninger.

Der er også, gennem de seneste år, etableret en række små solfangerbaseerede anlæg til opvarmning af brugsvand samt til ventilation. Det er en udvikling, som kommunen vil søge at understøtte. Der er lavet de første skitser til varmeplaner for Narsaq og Qaqortoq, og det er hensigten, at der udarbejdes

varmeplaner for alle tre byer.

Affald

Der har gennem de seneste år været megen fokus på en forbedret miljømæssig affaldshåndtering i såvel byerne som bygderne. Der er derfor i 2016 udarbejdet en Affaldsplan for kommunen som skal danne grundlag for den fremtidige affaldshåndtering.

Der er et forbrændingsanlæg i Qaqortoq, som fra 1/1 2010 har modtaget brændbart affald fra såvel Narsaq som Qaqortoq. Der er endvidere fungerende bygdeforbrændingsanlæg i Eqalugaarsuit, Qassimiut, Qassiarsuk, Ammassivik og Alluitsup Paa. Alle forbrændingsanlæggene er etableret for mere end 10 år siden, og der henstår en betydeligt renoveringsindsats, for at disse anlæg skal kunne dække behovet fremover.

Der er også igangsat projekter for i højere grad at kunne genanvende affaldet. Det gælder projekter for at få transporteret jernskrot til Danmark til omarbejdning, glasindsamling for at øge kapaciteten på forbrændingsanlæg og eventuelt genanvende glasset som vejfyld o.l. og endelig om anvendelsen af organisk affald til kompostering.

Spildevand

Mellem 80 og 90 % af boligerne i de tre byer er tilsluttet kloak. Det har længe været målsætningen, at alle boliger i byerne skal tilsluttes kloak, hvor det er hensigtsmæssigt. Enkelte mindre byområder har velfungerende tankløsninger, som er hensigtsmæssige at bibeholde, men hvor det er muligt, sker der løbende tilslutning af ikke kloakerede ejendomme, når ejeren er parat til det.

Kloaknettet bliver løbende renoveret og udbygget i takt med nedslidning, og at flere boliger kobles på nettet. Der udarbejdes i den forbindelse kommunale kloakplaner.

Det forventes at der igangsættes udarbejdelse af spildevandsplaner for alle kommunens bosteder i 2017.

I bygderne og fra de boliger i byerne, der ikke er tilsluttet kloak, indsamles natrenovation. Natrenovation samt spildevand ledes urensset i havet. Der har hidtil ikke kunnet konstateres miljømæssige problemer i forbindelse med dette.

.

Natur og miljø

Bæredygtig udvikling

Grønland er kendt for sin storslåede og rene natur, men naturen i Grønland er også truet. Dels er der miljøpåvirkninger fra den øvrige industrialiserede verden, herunder klimaforandringer, som påvirker dyr og mennesker, og dels vil udviklingen af det grønlandske samfund – fabriksanlæg, minedrift, dyrehold, fiskeri og transport - også kunne belaste miljø og natur, hvis ikke der tages højde for det i den kommunale planlægning.

En ren natur er af stor værdi for såvel lokalbefolkning som besøgende, derfor skal kommunen i sin planlægning også sikre en miljømæssig bæredygtig udvikling.

Målsætninger:

Kommune Kujalleq ønsker

- At naturessourcen i Sydgrønland, såvel på land som i havet bevares som grundlag for lokalbefolkningens aktiviteter såvel erhvervmæssigt som rekreativt
- At miljøbelastningen ved erhvervmæssige aktiviteter begrænses, herunder reetablering af naturområder efter aktivitetens ophør – f.eks. efter minedrift
- At naturen gøres tilgængelig for turismeudvikling, uden at den lider overlast
- At opførelse af fritidshytter o.l i det åbne land sker således at de landskabelige og naturmæssige værdier respekteres.
- At udvikle skovdrift og naturbeskyttelse
- At udviklingen i Kommune Kujalleq skal bidrage til nedbringelsen af CO₂ udledningen

Status og handlinger

Kommune Kujalleq har et godt grundlag for, at udviklingen kan ske på et bæredygtigt grundlag. Størstedelen af kommunens husstande, offentlige institutioner og private virksomheder henter i dag deres strøm fra CO₂-neutral vandkraft. I den største af byerne, Qaqortoq, er en stor del af etageboligerne koblet på et fjernvarmenet, der udnytter overskudsvarme fra affaldsforbrændingen samt vandkraft-el til elektrokedler.

De forholdsvis små by- og bygdesamfund er endvidere et godt fundament for at finde bæredygtige løsninger. Byudvikling i små enheder kan således ske, uden at forudsætter stor vækst i biltrafik. Fødevarer kan i stor udstrækning produceres og distribueres lokalt og dermed nedsætte transportbelastningen af miljøet, og befolkningens nærhed til naturen giver et ansvar for at beskytte den. I de helt små samfund - bygderne og fåreholderstederne/rensdyrstationer - eksperimenteres der også med at finde bæredygtige løsninger gennem små nicheproduk-tioner, anvendelse af minivandkraftanlæg, sol- og vindproduceret el og en fødevareproduk-tion på et bæredygtigt

Dyrnæs, Narsaq

Upernaviarsuk

grundlag.

Turismen og den lokale befolknings anvendelse af naturen i Sydgrønland tilstræbes også at ske på et bæredygtigt grundlag. Det sker blandt andet gennem udarbejdelse af informationsmateriale, undervisning og guidning om de forskellige naturområders karakteristika, hvad der er følsom natur, og hvad man skal passe på. Der er afmærket vandreruter og opstillet nødhjælpssteder, således at vandreturismen får ordnede forhold at fungere under. De turismetilbud, som fåreholderne tilbyder gennem overnatning og forplejning på fåreholderstederne, er også en turisme, som i høj grad kan karakteriseres som bæredygtig turisme.

Med kommuneplanen er det et mål på så mange områder som muligt, at fortsætte denne udvikling mod et mere CO₂-neutralt samfund.